

Keramika

Jednou z nejstarších dovedností člověka byla od pradávna výroba předmětů z hlíny. Trvalo dlouhá staletí, než se z této výroby stalo umělecké řemeslo. Keramické nádoby z mínojské a mykénské kultury jsou dnes ozdobou mnoha světových muzeí.

TEXT ING. SIMONA ŠUSTKOVÁ, 1. VICEPREZIDENTKA ASOCIACE STAROŽITNÍKŮ, Z.S., FOTO ALMA ANTIQUE, AUČNÍ DŮM VALENTINUM VII.

V ýznamně se výroba keramiky rozvinula ve starověké Číně a v Japonsku, a později se stala inspirací pro evropské dílny. Rovněž islámská keramika ovlivnila prostřednictvím Španělska evropskou produkci. V Německu byla objevena ve středověku kamenina, směs rozemletého kamene a hlíny pálená za vysokých teplot, z níž se vyráběly vysoké holby s cínovými víčky.

V renesanci se ve Středomoří rozšířila majolika (Španělsko) neboli fajáns (Itálie), což je jemný keramický materiál, který se po prvním vypálení máčí do olovnatocínité glazury a po jejím vsáknutí je za syrova malován čtyřmi barvami: kobaltovou, zelenou, žlutou a manganově fialovou. Toto umění, pocházející pravděpodobně z Egypta 2. stol. př. n. l., se rozšířilo do Asie prostřednictvím maurských nájezdníků, kteří okupovali část Pyrenejského poloostrova až do 15. století, se dostalo do Španělska. Významnými centry výroby byla od 13. století Malaga, Granada a Manises poblíž Valencie. I po dobytí Malagy katolíky v roce 1487 se výroba udržela a vyvážela se do Evropy přes Mallorku, a odtud patrně pochází výraz majolika.

Na Apeninském poloostrově se od raného středověku vyvíjela vlastní glazovaná keramika především na Sicílii, v Apulii, Toskánsku, ve Florencii a Faenze, která dala výrobkům italské označení fajáns. Barevnost rané tvorby byla převážně zelená, oblíbený byl zejména dekor se zelnými dubovými listy. Majolika i fajáns dospěly k vrcholu na přelomu 15. a 16. století, kdy italští dekoratéri převzali kompoziční princip i barevnost od Rafaela. Jako náměty maleb volili umělci portréty, postavy světců, jezdce na koních a od 16. století zdomácněly biblické, mytologické či historické výjevy.

V poslední třetině 16. století se začala rozvíjet výroba fajánsu i ve Francii v oblasti Lyonu, Nimes a Montpellier, v Německu v oblasti Norimberku a Hamburku a v Nizozemí v Antverpách.

■ Keramický džbán plasticky zdobený putti a rybami, Maďarsko, Budapešť, J. Fischer, 2. polovina 19. století, neorenesanční styl

Velkého věhlasu mezi českými sběrateli dosáhla habánská fajáns. Jejimi tvůrci byli příslušníci reformančních skupin ze Švýcarska, Německa a Nizozemí, kteří se usídlili kolem roku 1530 na Moravě. Začali vyrábět fajáns po vzoru italské „bianki di Faenza“, na níž nesměl být figurální motiv, takže převažovala heraldika a rostlinné dekory jako karafiát, tulipán a granátové jablko. Po rekatolizaci se výrobci přemístili na Slovensko a měnil se i okruh uživatelů směrem k měšťanstvu. Na Slovensku i na Moravě „habáns“ přešla nakonec mezi lidovou keramikou.

V 17. století ovlivnil evropskou výrobu keramiky čínský porcelán, zejména modrobílý dekor dynastie Ming, a to zejména delfského fajánsu ve městě Delfty. Modrobílý fajáns se zde začal vyrábět v bělosivě bílé glazuře zdobené kobaltovou modří, vázy a celé jídelní sety s motivy orientálního zvířectva, ptáků, stromů a květin. Vrchol byl na počátku 18. století, kdy se projevil i vliv Japonska a začaly se užívat purpurové, kobaltové a zlaté barvy.

Holandští keramici ovlivnili výrobu v Německu, což se projevilo v oblíbě modrobílého dekoru. Až pod vlivem rokoka pronikla do dekorů v Německu nová vlna, která sebou přinesla krajinomalbu a žánrové obrázky. Velmi slavná byla produkce tohoto typu ve Francii v královských manufakturách.

Měkká kamenina (creamware) se používala v období klasicismu ve Francii a Anglii, představitelem je tzv. Wedgwood, pastelově probarvená matná hmota zdobená nejčastěji bílými plastickými motivy.

U nás byla výroba kameniny povolena roku 1786 v císařské manufaktuře v Holíci a v dalším desetiletí se rychle rozšířila, například v Dalovicích od roku 1804, ve Staré Roli od roku 1814, v Praze založili manufakturu PRAG roku 1891 čtyři podnikaví měšťané. Významná byla továrna ve Vranově nad Dyjí, kde se vyráběla produkce připomínající Wedgwood, mající výsadní právo takto výrobky i značit. Masová produkce však byla v dalším století vytlačována novým fenoménem, porcelánem. ✕